

GENOVEVA LOGAN Absolventă a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, Facultatea de Istorie-Filosofie (promoția 1962). Doctorat în psihologie, 1973.

Debut în presa literară – 1957. Debut editorial – 1969, cu un roman intitulat *Idolii peșterii*.

Colaborări, de-a lungul anilor, cu proză scurtă, versuri, fragmente de roman, parodii, note polemice, recenzii, eseuri, în reviste precum: „Gazeta Literară”, „Luceafărul”, „Contemporanul”, „Cronica”, „Ateneu”, „România Literară”, „Dacia Literară”, „Scriptor”, „Luceafărul de dimineață” „Hyperion”, „Axioma”, „Origini”, „Portal-Măiastra”, „Confesiuni”, „Brâncuși”, „Bucureștiul literar și artistic” ș.a.

Publică, de asemenea, studii de specialitate, eseuri, sinteze, capitole în volum colectiv, semnate Genoveva Pogorilovschi, în reviste ale Academiei Române, precum: „Symposion”, „Revista de psihologie”, „Revista de psihologie socială”.

Cărți publicate: *Idolii peșterii*, roman (1969, ed. a doua 2012); *Alergie*, roman (1973, ed. a doua 2008); *Fără identitate*, roman (1982, ed. a doua 2007); *Pentru toate vine o zi*, roman (1986); *Văzând și făcând*, roman (1993); *Urme*, versuri (2010); *Puterea celor lipsiți de putere/ Il potere dei senza potere*, proze scurte (2012); *Între umor și înstrăinare*, carte de dialoguri cu Carmen Brăgaru, 2018.

Activitatea i-a fost recompensată, între altele, cu: Premiul „Vasile Conta” al Academiei Române, pentru colaborare cu un studiu în volumul colectiv *Tratat de psihoecologie* (2008); Premiul pentru proză oferit de Asociația Internațională a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români – LITERART-XXI și al revistei „Origini – Romanian Roots”, pe anii 2008-2009, pentru volumul *Alergie*; Premiul Uniunii Scriitorilor, de ZIUA SCRITORILOR ROMÂNI, ediția 2013; Diplomă de merit, oferită de Asociația Scriitorilor – București, 2013.

Genoveva Logan

EMPATII

LIMES
2019

CUPRINS

PARTEA I.....	5
ESEURI.....	7
Între adaptare și amânare	9
Criza valorilor lumii contemporane	12
Fugile lui Brâncuși	18
Brâncuși - cioplitor și izvor de metafore	26
Copacul lui Noica	32
EVOCĂRI	35
Cu Grigore Vieru, prin iarna fierbinte 1989	37
Măsura tâmplarului	42
Brâncuși – nișă de supraviețuire în „epoca de aur”	47
Doi mari prieteni pe cărări de pădure	51
O simbioză perfectă	54
Augustin Buzura	57
Cu Dumitru Irimia într-o călătorie neterminată.....	60
Gabriel Stănescu, după un an de navigare la cârma speranței numită Mayflower	63
Leonida Lari.....	65
O luare-aminte cu Petre Țuțea	68
EMINESCU	71
Avatarurile unui centenar.....	73
Eminescu sub auspiciile sacralului	84

LECTURI RECREATIVE..... 93

Enigma lui Tolstoi: între catharsis și abandon 95
 Epifanii în piatră..... 100
 Tudor Arghezi - antecedentă prin vremi..... 104
 În căutarea chipului curat 110
 Poetul nins de cuvinte 113
 Vitralii de azur 116
 Singurătatea ca lux, trufie și exorcizare 118
 Hronicul omului bun sau fandările Mnemosynei
 printre trovanți125
 Când calul de dar se înfruntă cu Pegas..... 130

EGOGRAFII 133

Viața în două valize.....135
 Întâlnire târzie139

INTERVIURI..... 145

Fiecare lucrare a mea are o biografie 147
 D.I. Suchianu la 88 de ani 160

PARTEA a II-a..... 169

Spre creste..... 171
 Capricii.....178
 Capriciu estival178
 Capriciu peregrin 180
 Capriciu conjugal 181
 Capriciu autumnal 182
 Capriciu între arme..... 184

Capriciu între omături 187
 Capriciu sacrosanct..... 188
 Efectul placebo..... 190
 Cineva trebuie să mă iubească..... 207
 Convulsii214
 Basarabia regăsită..... 224
 Arhei în rezonanță 233

Între adaptare și amânare

În drumul nostru prin timp, căutând mereu o perspectivă mai bună sub soare, întâmpinăm din loc în loc și răscruci similare celei de acum, când efortul de afirmare, de autodefinire prin introspecție și rememorare a întregului nostru trecut ne trimite invariabil spre discursul identitar, acutizat de contextul politic. Termeni ca mondialism, globalizare, mondializare, cultură globală, om universal, tind să se coaguleze în noi stereotipuri lingvistice, amenințate și ele, în cele din urmă, cu demonetizarea.

Până ne vom lămuri dacă-i vorba despre cruntul tăvălug al istoriei sau doar de o furtună într-un pahar cu apă, condiția noastră de hotarnici între două anxiogene puncte cardinale ne obligă să apelăm la resursele secrete ale ființei naționale, așa cum copacii, la vremuri de cumpănă, se refugiază în rădăcini. Vorbim mult despre noi, cu un plus de umor ori chiar răutate, fie și din politețe dacă nu dintr-un bun simț exagerat: nu facem rău nimănui prin asta, dimpotrivă, alungăm plictiseala, iar celor care vor să ne denigreze le-o luăm înainte. Rămânem astfel în avantaj: unul care spune despre el că e fraier, de fapt nu poate fi numit fraier. Apare suspiciunea de fals. Ca să cităm un singur nume, poate cel mai nedreptățit în domeniu, D. Drăghicescu („Din psihologia poporului român”, Librăria Leon Alcalay, București, 1907, reeditată 2013) enumera, între alte defecte ale românilor, înclinația lor spre eterna amânare în locul acțiunii prompte, tendința încremenirii în proiect am zice astăzi, în expectativă. Cauzele multiple, expuse pe îndelete de autor atunci, la început de secol, complicate în timp de noi conflagrații și remodelări derizorii, vor constitui încă subiectul multor pagini. Nu intră între prioritățile momentului. Lăsăm la o parte și evidența că

această tactică a amânării presupune de regulă în comportamentul matur o inteligență superioară, mobilitate psihică, spirit de discernământ avansat. Observăm doar că în cazul nostru, al românilor, această tendință aparent negativă comportă de fapt și aspecte benefice, dovedite nu o dată în timp. Peste câteva decenii după Drăghicescu, Mihai Ralea considera amânarea ca pe o conduită definitivă a omului ca ființă superioară, o condiție specifică a psihologiei lui, diferențiindu-l astfel de alte viețuitoare. Practicând amânarea, oamenii, „acești expectanți – cum îi numește filosoful – sunt ființe superioare care știu să-și comande destinul.” („Scieri. Explicarea omului”, vol. I, Ed. Minerva, București, 1972, p.64). Același Mihai Ralea remarca, în contextul unor disocieri mai complexe despre specificul național, (vezi „Fenomenul românesc”, apud. „Dreptul la memorie” vol. III, Ed. Dacia, Cluj, 1992) că „În toate luptele pe care le duce, românul preferă totdeauna spiritul tranzacțional”, iar adaptabilitatea, capacitatea de acomodare în situații noi, e un semn al vitalității noastre, al tinereții și deschiderii spre progres. Să mai reținem că observația lui D. Drăghicescu din 1907, mai puțin măgulitoare pentru noi, a revenit în actualitate sub regimul totalitar, într-un mod paradoxal, cum nu și-ar fi dorit dictatorul. Din strategie a catalizării succesului, conduita amânării, întreținută fortuit de duplicitatea lozincardă a comunismului, s-a accentuat, prin reful, până la hipertrofiere. Conduita de amânare a degenerat în conduită de așteptare. Așteptarea ca formă de rezistență și unică soluție de supraviețuire, pentru mulți, cei mai mulți dintre noi. Amânarea ca drog, ori amânarea ca trăire extatică a ne trăitului, iată doar câteva nuanțe ale unei stări de spirit în care întreaga noastră generație și-a consumat deceniile erei dogmatice. A și fost denumită, de altfel, generația amânată.

Cât despre adaptabilitate, să-l urmărim tot pe Mihai Ralea: ”Căci adaptabilitatea e o sabie cu două tăișuri. Ea poate însemna evoluție, inteligență, finețe, suplețe, progres, după cum poate însemna lașitate, duplicitate, șiretenie, superficialitate. În ea se găsesc conținute virtual și posibilitățile de progres și cele de decadență. Totul va depinde de directiva culturală, socială și morală care va fi imprimată poporului nostru de conducătorii săi. Destinul care ne așteaptă e astfel dublu. La răspântie se cere mai multă înțelepciune decât oriunde.” (op. cit. p.625)

Din 1927 când filosoful enunța aceste gânduri în *Fenomenul românesc* s-a scurs aproape un secol. Actualitatea lor, dovedită cu prisosință sub dictaturi și sub cele două tranziții, e concludentă în continuare.

Criza valorilor lumii contemporane

Asistăm de un bun număr de ani la continua uzurpare a unor întregi categorii de convingeri și stări de lucruri benefice altădată. Situația nu e nouă. Știm că e antrenată de schimbări globale, că e necesară și că istoria are un caracter repetitiv. Eminescu o constata cu mâhnire și în vremea lui: „Ce-un secol ne zice, ceilalți o dezic –/Decât un vis sarbăd, mai bine nimic”. Până la un punct emergența actuală a categoriilor dominante în câmpul valorilor n-ar trebui să ne alarmeze. E inerentă și chiar necesară o temporară dezordine, impusă de cernerea și decelarea trebuințelor umane majore în lumea mileniului trei, cu condiția ca această mișcare browniană a propensiunilor noastre să nu dureze prea mult, riscând să devină o stare în sine.

Cum bine știm, pe plan istoric ierarhiile valorice se manifestă diferențiat, influențate de mentalități, ideologii și sisteme socio-politice care le imprimă un anumit conținut, le susțin sau le condamnă uzurii. Asistăm astfel, în decursul timpului, la îmbătrânirea unor valori, la înlocuirea lor treptată cu altele noi, iar această înlocuire e însoțită de crize cu adânc ecou în viața societății. Pe plan ontogenetic, de evoluție a individului, apare un moment în istoria personală a fiecăruia când sistemul valorilor prestabilite este supus unui sever examen, mergându-se uneori până la negarea lor totală prin manifestări de nonconformism și revoltă, fără a se putea găsi întotdeauna și ceva care să le înlocuiască. În aceste etape, coincidând de obicei cu anii adolescenței, se pun bazele unei scări proprii de valori, evitându-se disonanțele.

Nevoia de coerență și consistență internă a psihismului nostru (vezi Leon Festinger, „A Theory of Cognitive

Dissonance”, Stanford, Univ. Press, 1957) ne determină să evităm disonanța, disconfortul psihic provocat de nepotrivirea între convingerile noastre și noile realități sociale; cu alte cuvinte, să nu acceptăm actuala bulversare a ierarhiilor valorice, atât de echilibrat constituite în vremuri stabile. Se ia mereu ca exemplu, în discursul socio-cultural, perioada dintre cele două războaie, când România a înregistrat performanțe de vârf în mai toate domeniile. Explicațiile sunt multiple, lăsăm în seama istoricilor și comentatorilor politici analiza contextului. Cam pe atunci, în primele decenii din secolul al XX-lea, s-a încercat în cadrul școlii psihologiei înțelegerii (Verstehend Psychologie) a unor gânditori precum Spranger, Dilthey și Jaspers, constituirea unei tipologii atitudinale menite să întregască profilul omului ca personalitate. Această metodă postulează existența unor tipuri ideale de personalitate, structurate pe anumite conformații valorice. Sunt prezentate astfel mai multe tipuri exemplare, care pot fi luate drept punct de reper în activitatea practică de cunoaștere și influențare a persoanei. Cele mai cunoscute sunt cele stabilite de Eduard Spranger („Lebensformen”, Halle, 1930), reluate și dezvoltate ulterior de G.W. Allport („Personality”, New-York, 1937). Le vom prezenta succint, apelând la descrierea lui G.W.Allport (op. cit. p. 229-230):

- Tipul teoretic, întâlnit în realitate de cele mai multe ori în postura omului de știință, savantului, filosofului, se impune prin interesul lui dominant pentru descoperirea adevărului, independent de aspectul practic-utilitar al lucrurilor, sau de latura lor estetică. Intelectual autentic, tipul teoretic urmărește, prin toate acțiunile sale, ordinea și sistemul riguros al ideilor.

- Tipul economic, interesat de util, va îmbrățișa de obicei activități practice, de producție a bunurilor de consum, de acumulare a creditului și a averii tangibile. Din cauza

acestei orientări pronunțat utilitariste (se conformează de minune concepției businessmanului american, spune Allport), tipul economic intră adesea în conflict cu valorile străine de sfera lui de preocupări. Are tendința să convertească aceste valori, pe cât posibil, pe linia preocupărilor lui esențiale. Valorile estetice sunt apreciate astfel numai în măsura în care arta servește unor scopuri comerciale. Cunoștințele teoretice care nu au aplicație practică imediată sunt considerate o irosire inutilă a timpului.

- Tipul estetic, după aceeași teorie, judecă fiecare experiență a sa numai din punct de vedere al formei, grației și armoniei. „Nu e neapărat un artist creator, nici un blazat. Este estetic numai prin aceea că-și arată interesul principal în episoadele artistice ale vieții. Tipul estetic preferă frumosul adevăratului, sau, mai curând se convinge că tot ce-i frumos e și adevărat.

- Tipul social consideră drept cea mai înaltă valoare în viață dragostea față de oameni, manifestată sub toate aspectele: filială, conjugală, prietenească sau filantropică. Spre deosebire de tipul economic, care urmărește conservarea proprie, și de cel estetic, preocupat de realizarea proprie, tipul social se caracterizează prin sacrificiul propriu în interesul celorlalți. În forma lui cea mai pură tipul social este dezinteresat și se apropie mult de atitudinea religioasă.

- Tipul politic este impulsivat de interesul pentru putere și, prin aceasta, spre dominare și conducere.

- Tipul religios, caracterizat prin misticism, are tendința să cuprindă realitatea într-un tot, într-o explicație unică a vieții. Trăirea unității e realizată prin asceză, autonegare și meditație.

În realitate aceste tipuri nu apar întotdeauna atât de clar conturate, ne avertizează Allport. De cele mai multe ori întâlnim tipuri intermediare, mai puțin pure, combinând

trăsături variate. Însuși Spranger, cel care a inițiat această clasificare, semnalează câteva combinații frecvente: economic-politic, social-religios, teoretic-estetic. Sunt, de asemenea, constatate și asociații incompatibile: socialul și religiosul se opun teoreticului, economicul și politicul se opun esteticului și religiosului.

Avantajul acestei tipologii, conchide Allport, constă în faptul că oferă un punct de plecare în înțelegerea și explicarea persoanei, „satisfacă aspirația spre unitate și coerență, prin oferirea acestor modele ultimative, postulate într-o ierarhie definitivă a valorilor”.

Ierarhia valorică în viața fiecăruia se constituie pe baza trebuințelor și intereselor de tot felul, înlănțuite, la rândul lor, în structuri ierarhice, după modelul piramidei lui Maslow, accesibilă și pe internet acum. (vezi A.H. Maslow, „Motivație și personalitate”, traducere de Andreea Răsuceanu, Editura Trei, 2007).

Ce putem constata, privind mai atent aceste scale: baza piramidei amintite, respectiv grija instinctivă pentru asigurarea celor mai importante trebuințe de conservare, confort și supraviețuire, care într-o societate normală se asigură și manifestă firesc, în condiții de criză tinde să ia proporții patogene, provocând o dispersie a valorilor până la sufocare. În loc să fie un mijloc pentru realizarea valorilor superioare, economicul devine scop în sine, se autoreproduce licențios și pune stăpânire pe întreaga sferă de preocupări a omului. Planurile se amestecă, sub controlul consorțiilor bancare. Interesele economice și nevoia de acumulare a capitalului, fără limite ori cenzură morală, a preluat capul de afiș în zilele noastre, ca reflex al nevoii de putere. Dacă am încerca să conturăm o scală valorică acum, la nivelul mileniului trei, ne-am lovi de o acută nevoie de supremație a omului politic, de intruziunea lui în toate sferele existenței,